

11. Сухомлинський В.О. Природа, праця, світогляд / Сухомлинський В.О. // Вибрані твори. В 5-ти т. Т. 5. Статті. – К.: Рад. школа, 1977. – С. 551 – 562.
12. Фізика. Астрономія. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. 7 – 12 класи

/ Авт. Колектив: О.І.Ляшенко (керівник), О.І.Бугайов, Є.В.Коршак, М.Т.Мартинюк, М.І.Шут. – К.: Перун, 2005. – 80 с.

УДК 37 . 016 : 003 – 028 . 31 + 373 . 091 (477)

ОРГАНІЗАЦІ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА УРОКАХ ЧИТАННЯ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО)

Наталія ГРОНА (Прилуки)

У статті автор аналізує використання проектної діяльності на уроках читання на основі творів В. О. Сухомлинського. Доводить думку, що проекти стимулюють загальну активність учнів, сприяють створенню ефективного освітнього середовища й утвердження системного характеру навчання та самонавчання, активізують творчу діяльність учнів відповідно до їхніх інтересів для здобуття певних знань.

Ключові слова: проект, типи проектів, творча діяльність, початкова школа, читання, творчість В. О. Сухомлинського.

В статье автор анализирует использование проектной деятельности на уроках чтения на основе произведений В. А. Сухомлинского. Доказывает мысль, что проекты стимулируют общую активность учащихся, способствуют созданию эффективной образовательной среды и утверждению системного характера обучения и самообучения, активизируют творческую деятельность учащихся в соответствии с их интересами для получения определенных знаний.

Ключевые слова: проект, типы проектов, творческая деятельность, начальная школа, чтение, творчество В. А. Сухомлинского.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У сучасному освітньому просторі увага акцентується на формуванні в учнів уміння самостійно мислити, здобувати та застосовувати знання, детально обдумувати прийняті рішення й чітко планувати дії. Тому сьогодні в організації освітнього процесу особлива увага приділяється застосуванню методів і технологій на основі проектної та дослідницької діяльності школярів. У такій діяльності учень, студент проявляють себе як творча особистість. Визначенню поняття «творча особистість» надається сьогодні вченими (Б. Ананьєв, В. Андрєєв, Д. Богоявленська, А. Зак, Я. Коломенський, Ю. Львова, Я. Пономарьов та ін.) достатньо уваги. Вони вважають, що творча особистість – це індивід, який володіє високим рівнем знань, потягом до нового, оригінального, який уміє відкинути звичайне, шаблонне. Для творчої особистості потреба у творчості є життєвою необхідністю [2].

Поняття «творчість» передбачає продуктивну людську діяльність, здатну продовжувати якісно нові матеріальні та духовні цінності суспільного значення. В.О. Сухомлинський називає творчість «однією з ділянок педагогічної цілини» [5, с. 565]. Педагог вважає, що «справжній педагогічній творчості властиві риси дослідження, творчого узагальнення своєї праці» [4, с. 16]. В.О. Сухомлинський творчість трактує як могутній стимул духовного життя. Відсутність творчого начала в духовному житті вбиває

інтерес до навчання [3, с. 565]. Цілком справедливо він зауважує: «Дайте дитині радість розумової праці, радість успіху у навчанні» [4, с. 159].

Такою творчою працею можна вважати проектну діяльність, яка створює умови для творчої самореалізації учнів, підвищує мотивацію до навчання, сприяє розвитку інтелектуальних здібностей. Метод проектів є інноваційною педагогічною діяльністю, яка спрямована на оволодіння різними способами творчої, дослідницької, експериментальної діяльності, духовне та професійне становлення особистості через активні дії і створення суб'єктом власної стратегії навчання, коли увага переноситься на процес набуття школярами знань, умінь, навичок, життєвого досвіду, що трансформується в компетенції. За своєю сутністю робота над проектом має інноваційний характер: вимагає від учнів застосовувати нові знання, спираючись на засвоєний раніше матеріал; виробляє вміння діяти і приймати рішення самостійно чи в складі команди та розв'язувати конфлікти; шукати, компонувати та застосовувати нову інформацію з різноманітних джерел, використовуючи сучасні технології для виконання конкретних завдань; розвиває критичне мислення та прагнення до творчості, саморозвитку; формує бажання і здатність самостійно вчитися.

Метод проектів є педагогічною технологією, яка відображає реалізацію особистісно зорієнтованого підходу в освіті (саме педагогічною технологією, хоча у назві технології використовують слово «метод»),

сприяє формуванню вміння адаптуватися до швидкозмінних умов життя людини постіндустріального суспільства. Поняття «проект» в останні роки активно ввійшло в практику освіти. Воно виступає як в ролі ефективного методу навчання учнів, так і в якості форми організації інноваційно-розвивального освітнього середовища навчального закладу чи всієї регіональної системи освіти в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Використання проектних технологій у школі має досить високий рівень загальної дослідженості. Зокрема, теоретико-прикладні підходи до проектної діяльності висвітлені в роботах вітчизняних та зарубіжних учених (Єрмаков І., Підласий І., Воропаєв В., Поздняков В., Шапіро В.).

Особливої уваги заслуговує застосування проектної діяльності на роках читання. Адже, як зазначено в чинній шкільній програмі з літературного читання для початкової школи, саме на уроках читання «відбувається становлення дитини-читача, здатної до самостійної читацької, творчої діяльності; здійснюється її мовленнєвий, літературний, інтелектуальний розвиток; формуються морально-естетичні уявлення і поняття, збагачуються почуття, виховується потреба в систематичному читанні» [3]. Упровадження нових освітніх технологій навчання – це передумова активної пізнавальної діяльності учнів: нестандартна, цікава, творча робота пробуджує у дітей інтерес до знань і сприяє емоційному, духовному та інтелектуальному розвитку школярів.

Організуючи на уроці читання проектну діяльність, учитель ознайомлює учнів з її особливостями, учить планувати роботу як повноцінну та усвідомлену. Навчальний проект для учнів – це можливість зробити щось самостійно чи з товаришами, це дослідження, яке допомагає виявити і розвинути природні задатки, це нові відкриття та знання. В основі кожного навчального проекту лежить близька й актуальна для учнів проблема, вирішення якої сприяє розвитку пізнавального інтересу, самоствердженню особистості, отриманню задоволення від активної пошукової діяльності.

Такий підхід до організації навчання та виховання учнів молодшого шкільного віку є компонентом педагогічної ідеї В.О. Сухомлинського, зокрема, ідеї гуманізації школи. Ця ідея є особливо актуальною сьогодні – у непростих умовах техногенного та інформаційного перенавантаження і ринкового

середовища, де часто втрачається, губиться гуманне, людяне, духовне, творче.

Тому організуючи проектну діяльність на матеріалі творів для дітей В. О. Сухомлинського, ми дійсно реалізуємо основні засади особистісно орієнтованого навчання, даємо учням поштовх до творчості.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є висвітлення питання про ефективне використання проектної технології як творчої дослідницької діяльності на уроках читання для формування читацької компетентності молодших школярів під час роботи з творами В. О. Сухомлинського.

Завданням статті є визначення поняття педагогічної технології «Метод проектів», окреслення її основних структурних компонентів та застосування її на уроках читання в початковій школі під час роботи із творами В. О. Сухомлинського.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Читання художніх творів розвиває мову дітей: збагачує, уточнює і активізує словниковий запас на основі формування конкретних уявлень і понять, розвиває вміння висловлювати думки в усній та письмовій формі [1, с.17].

Цей розвиток здійснюється завдяки тому, що художні твори написані літературною мовою, точною, образною, емоційною, зігрітою ліризмом, найбільш відповідним особливостям дитячого сприйняття [1, с. 9]. Таким критерієм особливо точно відповідають твори, які писав для дітей В. О. Сухомлинський. Звичайно на уроках читання ми охоплюємо незначний їх загал. Тому пошуково-творча робота в позаурочний час із такими текстами розширює читацькі інтереси учнів, сприяє ефективному застосуванню виховних можливостей таких текстів. Одним із засобів подолання поверхової спрямованості роботи з художніми творами В. О. Сухомлинського є створення умов для вільного самовираження дітей у ході читання та аналізу текстів; прояв літературної творчості як засобу духовного розвитку учнів, з'ясування літератури як мистецтва слова; виховання у школярів любові до художнього слова як образної думки письменника є метод проектів.

Мета проектної діяльності полягає у стимулюванні інтересу учнів до визначеної проблеми, оволодіння необхідними знаннями й навичками, а також для практичного застосування отриманих результатів. В основу методу проектів покладена ідея, яка відображає сутність поняття «проект», його прагматичну спрямованість на результат, який отримано під час вирішення тієї чи іншої практично чи теоретично значущої проблеми. Головним є те, що цей результат можна побачити, осмислити,

застосувати в реальній практичній діяльності. Щоб досягти такого результату, необхідно навчити дітей самостійно мислити, знаходити і вирішувати проблеми.

Проектна технологія дозволяє одночасно і більш ефективно формувати в учнів низку ключових компетентностей, перш за все – «уміння вчитись», тобто вміння самостійно здобувати знання у будь-якому вимірі «простору навчання». Вони вчаться організовувати свою роботу в ході розв'язання актуальних проблем і досягнення потрібного результату, набувають навичок самоконтролю, самооцінки, самовдосконалення. Співпраця учнів між собою та з учителем під час виконання проектів сприяє формуванню соціальної компетентності. Учні навчаються спільно визначати проблеми і мету діяльності, ефективно співпрацювати, бути ініціативними і відповідальними за прийняття рішень, обгрунтовано долати суперечки та ін.

Проектна технологія дає можливість широко використовувати комп'ютер та Інтернет для пошуку, обробки інформації та роботи з нею, для презентації матеріалів проекту і, таким чином, формувати компетентності з інформаційних і комунікативних технологій. У цьому найбільш плідними виявляються телекомунікаційні проекти.

До переваг проектної діяльності також належить розвиток різноманітних здібностей учнів, у тому числі через навчання: вільно і точно володіти мовою та мовленням; добирати засоби досягнення кінцевого результату виконавцями проекту; конструктивно спілкуватися, співпрацювати, взаємодіяти, надавати взаємодопомогу, долати суперечки; використовувати різні організаційні форми роботи; використовувати різноманітні засоби дизайну (плакатів, друкованих матеріалів, буклетів, колажів та ін.); добирати різноманітні наочні матеріали: фотографії, малюнки, діаграми, графіки та ін.; використовувати сучасну оргтехніку та обладнання (Dividi, камера, комп'ютер тощо).

Отже, застосування проектної технології є важливим засобом сучасної освіти, розвитку критичного мислення і творчих здібностей дитини. Зазначена технологія стимулює загальну активність учнів, сприяє створенню плідного освітнього середовища й утвердження системного характеру навчання та самонавчання.

В основу типології проектів можна покласти різні ознаки. Наприклад, залежно від кількості учасників, проекти можуть бути індивідуальними, груповими (2–6 осіб), колективними; залежно від часу, витраченого на реалізацію, проекти можуть бути короткотривалими (1–3 уроки), середньої тривалості (до місяця), довготривалими (кілька

місяців). За тематичною спрямованістю проекти бувають дуже різноманітними: мовні, екологічні, етнографічні, країнознавчі, з прав людини, соціологічні тощо. Не завжди легко визначити тип проекту за тематичною спрямованістю, адже більшість із них за своєю сутністю є міждисциплінарними.

Частіше тип проекту визначається за характером діяльності, що в ньому є провідною. Не всі проекти мають однаковий алгоритм, але всі вони долають чотири основні етапи: а) підготовка; б) планування; в) основна робота за проектом; г) підбиття підсумків.

Прості й короткотермінові проекти можуть здійснюватися за спрощеною схемою. Робота за складними і тривалими проектами передбачає деталізацію алгоритму, виділення певних складових основних етапів.

Підготовка проекту з читання орієнтує більше не на пошукову, а на творчу діяльність. Проект спрямований на збір інформації про будь-який об'єкт, явище.

Під час проходження педагогічної практики студенти коледжу організували учнів 3 класу до роботи над проектами (на матеріалі творів В. О. Сухомлинського): «Краплинка доброти», «У світі немає нічого кращого та приємнішого, ніж дружба», «Добре діло – роби сміло», «Як посолиш, так і їстимеш».

Мета проекту «У світі немає нічого кращого та приємнішого, ніж дружба»: вивчити та проаналізувати твори В. Сухомлинського про людські чесноти; розширити інтерес до творчості педагога, сприяти формуванню уявлень про доброту, чуйність, уважність, розвивати діалогічне та монологічне мовлення, читацькі здібності; виховувати доброту, любов до батьків, до рідного краю, до праці, бажання бути людьми; дати можливість відчути радість від творення добра іншим, мати й цінувати друзів. Завдання проекту: розвиток життєвих компетентностей школярів; набуття навичок дослідників; розвиток почуття милосердя, доброти; вироблення вмінь самостійно працювати з додатковою літературою, систематизувати матеріали, робити висновки; розвиток умінь працювати в команді; удосконалення вмінь презентувати результати досліджень; формування активної життєвої позиції.

Спочатку студенти підготували візитну картку проекту – друкований буклет, у якому розглядалися основні положення, які необхідно враховувати під час виконання дослідження. Потім сформулювали питання, які направляли проект: Що таке дружба?, Хто такий друг? Навіщо потрібні друзі? Яка роль друга в житті людини?

У проєкті брали участь 3 групи учнів: «Промінчики тепла», «Перлинки доброти», «Вогники ширості». Перша група досліджувала проблему «Що таке дружба?» Мета дослідження: розкрити зміст понять «дружба», «справжній друг»; прищепити учням повагу до цінностей дружби; сприяти розвитку критичного ставлення до себе і своїх особистих якостей, терпимості й коректності в спілкуванні з друзями.

Результат свого дослідження члени цієї групи представили в презентації. Окремі слайди містили таку інформацію:

Що потрібно для того, щоб мати друга?

1. Виявляйте ширий інтерес до людей, особливо увагу до того, хто з вами розмовляє.
2. Частіше посміхайтесь.
3. Називайте вашого співбесідника на ім'я.
4. Вмійте уважно слухати співбесідника, заохочуйте його говорити про себе.
5. Починайте розмову з теми, що цікавить співбесідника.
6. Прагніть дати можливість відчувати радість в ній. Робіть це щиро.

«Абетка дружби»

• А — акуратність	О — освіченість
• Б — бадьорість	П — повага
• В — веселощі	Р — радість
• Г — гідність	С — сміливість
• Ґ — гречність	Т — талановитість
• Д — доброта	У — уміння
• Е — ерудованість	Ф — фантазія
• Є — єдність	Х — хоробрість
• Ж — життєрадісність	Ц — цілеспрямованість
• З — злагода	Ч — чесність
• І — інтелігентність	Ш — шанування
• К — краса	Щ — ширість (щедрість)
• Л — любов	Ю — юність
• М — милосердя	Я — ясність
• Н — надійність	

Метою роботи групи «Вогники ширості» було: стимулювати почуття відповідальності за того, з ким дружимо, усвідомити потребу кожної людини в існуванні друзів, у відчутті, яке дає дружба, як необхідної умови добробуту особистості, сформувати розуміння, хто такий друг і що таке дружба, уміння берегти дружбу; тактовно вказувати на недоліки друга.

"Конституція дружби"

- завжди прислухатися одне до одного;
- не брехати;
- не кривдити;
- підтримувати одне одного;
- не залишати в біді;
- завжди чинити по справедливості;
- поступатися одне одному;
- завжди допомагати.

Загальні правила дружби:

- Уникати сварок;
- Допомогати один одному;
- Бути доброзичливими;
- Бути турботливими;
- Не глузувати один з одного;
- Вміти вибачити та поступатися...

Учні, які були учасниками цієї групи, провели гру «Давай дружити», а також запропонували твори та ситуації для аналізу.

Ситуація 1

Катруся з подругою товаришують з дитинства, живуть в одному під'їзді, на одному поверсі. Нещодавно Катруся дізналася, що подруга за її спиною глузує з неї і говорить, що товаришує зі нею тільки тому, що у дворі більше немає дівчат. А найприкріше те, що вона всім говорить, буцімто Катрусі не можна довіряти. Зараз вони не розмовляють.

ЯК КАТРУСІ ПОВОДИТИСЯ З ПОДРУГОЮ, ЩОБ ВОНА БІЛЬШЕ НЕ ГОВОРИЛА НЕПРАВДУ ПРО НЕЇ.

Ситуація 2

У класі хтось розмалював парту. Коли класний керівник помітив це, почав вимагати від учня, який за нею закріплений, пояснень: хто і коли це зробив? Учень сказав: «Я знаю, хто розмалював парту, але не можу сказати тому, що не хочу зрадити друга. Я сам її вимію».

Як би ви вчинили на місці учня, який зробив це?

Група «Перлинки доброти» результати своєї діяльності представила у вигляді газети «Стежками доброти». Вони ставили собі за мету вивчити та проаналізувати твори В.Сухомлинського про людські чесноти; розширити інтерес до його творчості, формувати учнів уявлення про доброту, чуйність, уважність, розвивати діалогічне та монологічне мовлення, читачькі здібності; виховувати доброту, любов до батьків, до рідного краю, до праці, бажання бути людьми, дати можливість відчувати радість від творення добра іншим, мати й цінувати друзів.

Стежками доброти

Випуск 1

17.01.2013

Добре слово Василь Сухомлинський

В онієї жінки було маленька донька Оля. Коли дівчинці виповнилося п'ять років, вона тяжко захворіла: простудилася, почала кашлати й такую на очас. До нашої жінки почали приходити родичі: Олені тітці, дядьки, бабуся, дідуся. Кожен приносить щось смачне й поживне: литовий мед і солодке коров'яче масло, свіжі лісові ягоди й горіхи, перелічені яєчка й бульйон з курячого крильця. Кожен говорить: "Треба добре харчуватися, треба дихати свіжим повітрям і згоробати вчече в ліси й на болота".

Олені жінку усталилися і солодке коров'яче масло, лісові ягоди й горіхи, перелічені яєчка й бульйон з курячого крильця. Але нікого не допомагало - дівчинка вже ледше вставала з ліжка.

Одного дня біля хвіртки з'явився усіх родичів. Дідусь Опанас сказав: - Чогось їй не вистає. А чого і сам не можу зрозуміти. Ратом відчинився двері і в хату ввійшло пробубуся Олі - сполна Надя. Про неї родичі забули бо багато разів сиділо пробубуся Надя в хаті, нікому не виходила. Але, почуваючи про хворобу правнучки, вирішила навідати її.

Підійшла до ліжка, сіла на ослинку, взяла Оліну руку в свою, зморшувату і маленьку. Й сказала: - Немає в мене ні мовчазних стільників, ні солодкого коров'ячого масла, немає ні свіжих лісових ягід, ні горіхів, немає ні перелічених яєчок, ні курячого крильця. Ось я співаю, нікому не бою. Принесла в тебе, мила моя правнучко, один-єдиний подарунок: сердечне бажання. Єдине бажання зазначилось у мене в серці - щоб ти, моя величю, виждала й знову раділа якому сонечку.

Тако величю спина любові була в цьому доброму слові, що маленьке Оліне серце зблизилось наставше, щини

Вірші про добро

Не відкупіть робити добро

Лише зла не касайте нікому

Бо воно, як велика гора

Стане вам на шляху в земному.

І старайтесь робити добро

Днів і ніч, і у кожну хвилину,

Щоб серденько, як сонце ціло,

«У ліху годину пізнаєш вірну людину»

Прийшла золота осінь. А з нею збір урожаю на присадибних ділянках. Багато людей уже вперлилися на городи та в садках. Дівчора мала час погуляти на вулиці.

Одного разу діти поверталися з веселої гри додому, йдучи пово садок їхнього друга Тараса. Микола побачив багато дозиглих червонобоких яблук на деревах, котрі треба було вже зрвати. Дити відзначили, що хлопчик приходить до школи сумний, заклопотаний, завжди поспішає додому. І тут Даринка повідомила товаришам про те, що мама Тараса лежить у лікарні, батько у відраждженні. У хлопчика не вистає часу на садок. А незабаром почнуться заморозки. Яблунка можуть загинути.

Тоді товариші домовилися, що наступного дня після уроків візьмуть мішки та ящики та зберуть урожай. Так вони і зробили. До них приєдналася мама Даринки, котра давала корисні поради та вказівки.

Працювали діти старанно. Складали достиглі яблунка у ящики. А тато Миколи допоміг їх перевезти.

Твори добро, бо ти людина!

Твори добро, бо ти людина!

Бо це покликання твоє.

Бо ти - як дощичку краплина,

Бо ти - як сонечко ясне.

Бо ти - як пташечка небесна,

Що всюди спів дзвінкий несе.

Ти спробуй так добро донести.

І землю ти люби понад усе!

Як колос плодить на жнивах,

Як сонце своє сяєво посилає,

Неси добро сьогодні й повсячас

Тому народу, що в душі
твое добро тримає.

Тетяна Губатенко,
учениця 4 класу

«Добрі поради»

- допомагати слабким, хворим, старим, а також тим, хто потрапив у біду;
- прощати помилки іншим;
- не бути жадібним;
- не заздрити;
- співчувати іншим;
- поводитись так, щоб іншим було приємно з вами;
- бути завжди привітним;
- не змушувати хвилюватися за себе;
- не капризувати, не бурчати;
- помилитися - винятти помилку;
- сказати - зробити;
- забути - погросити вибвнення;
- не можна сказати правду - пояснити чому;

Красиві слова і красиве діло

Серед поля стоїть маленька хатка й побудували, щоб у негодю люди могли сховатися й пережити в теплі.

Одного разу серед літнього дня заморило і пішов дощ. А в лісі в цей час було троє хлопців.

Вони сповзлися в кущики і швидко, як з неба пік, мов з вітра.

Котрі це бачать, до хатинки біжить ще один хлопчик. Незнайомий. Мабуть, з іншого села.

Одежа на ньому мокра, як хлопці. Він тремтів від холоду.

І ось перший з тих хлопців, що сиділи в сухому одязі, сказав:

- Як же ти змок на дощі! Мені жаль тебе...

Другий теж промовив красиві слова.

- Як страшно опинитися в злиму серед поля. Я співчуваю тобі...

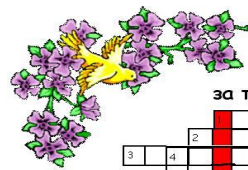
А третій не промовив жодного слова. Він мовчки зняв із себе сорочку і дав її змоклому хлопчикові. Той скинув мокру сорочку й одягнув суху.

Гарні не красиві слова. Гарні красиві діла.

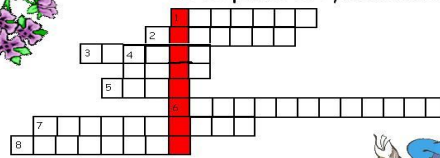
Складіть прислів'я та приказки про добро!!!

Добре слово і	безмежна.
Вітер рушить гори,	мороз зітріє.
Сніга слова	що дощ у посуху.
Тепле слово і у	залізні ворота відкриває.
Добре слово дім буде,	а зле руйнує.
Добре слово людині	як їм відкривають серця.
Слово - ключ,	а слово дружбу.
Мале зле слово	велику образу творить.

Пропонуємо вам розгадати кросворд

за творами В. Сухомлинського !!!

Запитання кросворду:

1. Чим Петрик вимастив стінку класу?
2. На кого звалив своєю провину Петрик, розбивши вазу?
3. Хто з'їв великий пиріжок з маком, що принесла мати снімам-косярам?
4. Як звали дівчинку, у якої Павлик списав задачку?
5. Кому хлопці-близнята Олег і Роман не донесли мед, який дав дідуся?
6. Хто є автором творів, над якими ми працюємо?
7. Які квіти почервоніли з сорому від донькиної брехні?
8. Скільки чужих копійок присвоїв Петрик?

Наш девіз:

Живи, добро звершай,
Та нагород за це не вимагай!
Лише в добро і віщу правду віра
Людину відрізняє від мавпи і від звіра.
Хай оживає істина стара -
Людина починається з добра.

Випуск підготувала група

«Перлинки доброти».

Присилайте свої роботи на нашу адресу, ми будемо дуже раді.
Ви обов'язково побачите їх на сторінках нашої газети!!!

Робота над проектом показала, що учні можуть виступати активними учасниками процесу створення проекту, формувати свій власний погляд на інформацію, намічати мету й завдання, шукати шляхи їх вирішення.

Метод проектів дозволяє учням учитися на власному досвіді й досвіді інших у конкретних

справах і приносить задоволення учням, які бачать продукт власної праці. Адже В. О. Сухомлинський був переконаний, що творчість починається там, де інтелектуальні й естетичні багатства, здобуті раніше, стають засобом пізнання, освоєння, перетворення світу.

Висновки з даного дослідження й перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Отже, можна зазначити, що системне впровадження проектної технології в школі (починаючи з початкової ланки) сприятиме тому, що учні опановують її не тільки як навчальну технологію, а й як метод організації та планування своєї подальшої життєдіяльності, критичного мислення, уміння самостійно здобувати знання, творчо підходи до виконання навчальних завдань як активного виховного засобу.

Пріоритетними напрямками подальших досліджень вважаємо розробку відповідних педагогічних умов для роботи з проектними технологіями під час вивчення творів інших письменників в початковій школі, які забезпечать ефективну роботу над текстами різних жанрів, шляхи здійснення літературної освіти молодшого школяра, які сприятимуть застосуванню пошукових та репродуктивних

методів організації словесної творчої діяльності молодшого школяра.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Бугайко Т. Ф., Бугайко Ф. Ф. Навчання і виховання засобами літератури / Т. Бугайко. – К.: Рад. школа, 1973. – 118 с.
2. Митник О. Я. Творча особистість: Методичні рекомендації. Навчальне видання / О. Митник. – К.: Друк. ім. М. П. Драгоманова, 2001. – 25 с.
3. Програма з літературного читання 2–4 класів загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://www.mon.gov.ua/images/gr/pr/ykr_mova.doc. — Назва з екрану.
4. Сухомлинский В.О. Сердце отдаю детям / Сухомлинский Василий Александрович. – Київ: Радянська школа, 1988. – 270с. – (Першотвір).
5. Сухомлинський В. О. Вибрані твори в п'яти томах / Сухомлинський Василь Олександрович // Вибрані твори в п'яти томах. – К.: Радянська школа, 1976. – Т.2. – 670 с.
6. Сухомлинський В. О. Вибрані твори в п'яти томах / Сухомлинський Василь Олександрович // Вибрані твори в п'яти томах. – К.: Радянська школа, 1977. – Т.3. – 669 с.
7. Сухомлинський В. О. Вибрані твори в п'яти томах / Сухомлинський Василь Олександрович // Вибрані твори в п'яти томах. – К.: Радянська школа, 1976. – Т.2. – 670 с.

УДК 37.091.4 Сухомлинський

ФЕНОМЕН "ДИТЯЧОЇ ІНТЕЛІГЕНТНОСТІ": ПЕРШОЕЛЕМЕНТИ ДОРОСЛІШАННЯ

Тетяна ДОВГА (Кіровоград)

В статті розкрито особливості наукового феномену "дитячої інтелігентності", вивченню якого в сучасних умовах сприяє використання інноваційних ідей В.О. Сухомлинського.

Ключові слова: інтелігентність, дитяча інтелігентність, дорослішання, освіченість, самопізнання, гідність, самоповага.

В статье раскрыты особенности научного феномена "детской интеллигентности", изучению которого в современных условиях способствует использование инновационных идей В.А. Сухомлинского.

Ключевые слова: интеллигентность, детская интеллигентность, взросления, образованность, самопознания, достоинство, самоуважение.

В сучасному розумінні інтелігентність – це соціальний і психологічний феномен, складна властивість особистості, яка притаманна лише окремим представникам соціуму та неоднозначно тлумачиться суспільством. Зазвичай, це ознака дорослої людини, особистості, яка досягла соціальної зрілості. Чи існує це явище у молодшому шкільному віці, який згідно з сучасними віковими періодизаціями сьогодні вже належить до "епохи дорослішання"? За відповіддю на це запитання звернемося до невичерпної скарбниці педагогічних ідей В.О.Сухомлинського.

Походження слова **Інтелігентність** (від лат. *intelligens* – *обізнаний, тямущий, розсудливий*) та його спорідненість зі словом **Інтелектуальність**

націлює також на зв'язок з поняттям **Інтелект**. Простежується очевидна кореляційна залежність між цими поняттями та інтелектуальними розвитком особистості. В повсякденному мовленні це слово використовується як синонім порядності, чесності, правдивості, шляхетності, принциповості, тактовності, совісності, що є ознаками високоморальної людини.

У визначенні поняття "інтелігентність" нерідко використовують ознаки, які вказують на розвиток розуму та ерудиції та характеризують інтелектуальну сферу особистості. Наприклад: "той, хто знає, розуміє, мислить", "розумний, начитаний, освічений". Водночас, вдаються й до якостей на кшталт "поміркований, культурний, вихований, цивілізований", що свідчать про